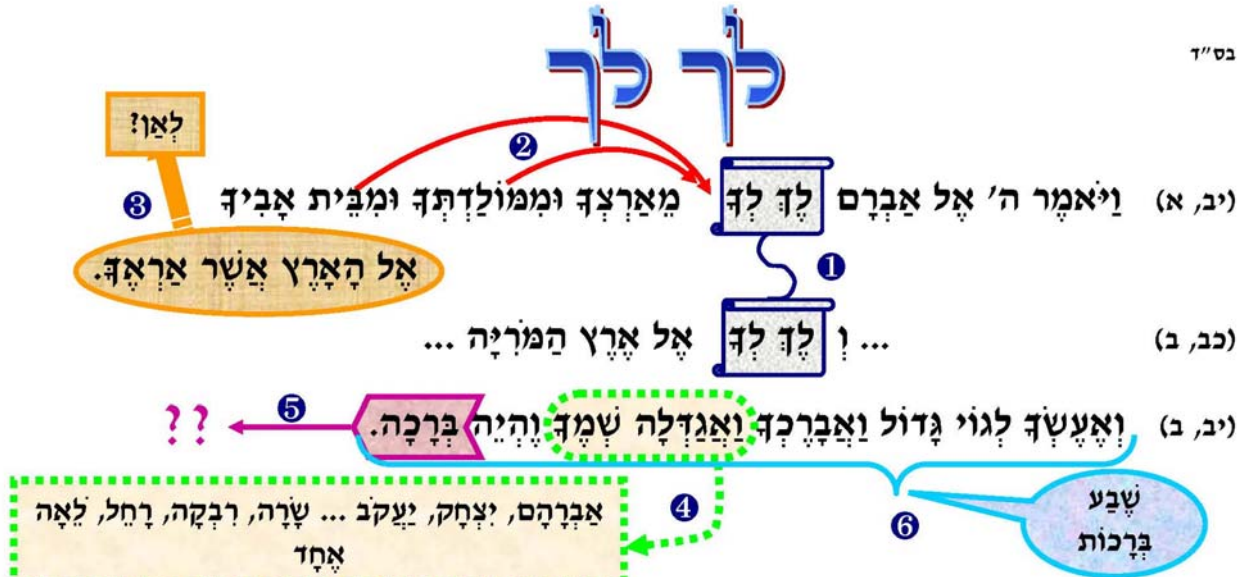

בס"ד

1. מהו כפל הלשון - ומהו הקשר ללשון הפתוב 'לך לך'?
2. מדוע נכתב בסדר הזה, ההפוך, ולא בסדר ההגייוני: בית אביך, מולדתך, ארצך?
3. מדוע לא אמר הקב"ה לאברהם לאן עליו ללכת?
4. מה הבאור בדברי רש"י "זה שאומרים אלקי יעקב"?
5. כתוב בגמרא (ברכות טו) "כל ברכה שאין בה הזכרת השם אינה ברכה". אם כן, כיצד כאן אומר הפסוק 'והיה ברכה'?
6. מה הם שבע הברכות שנתן ה' לאברהם? (ראה גם פסוק ג')

לך לך

1. מהו כפל הלשון - ומהו הקשר ללשון הפתוב 'לך לך' שנאמר בעקדת יצחק?

כתב רש"י: "להנאתך ולטובתך. ושמ אעשה לגוי גדול וכאן אי אתה זוכה לבנים; ועוד, שאודיע טבעך בעולם". לפי רש"י, "להנאתך" - שה' יעשה אותנו לגוי גדול, "ולטובתך" - שה' יודיע טבעו של אברהם לכל העולם.

הרמב"ן חולק על דברי רש"י: "ואין צרה, כי משפט הלשון כן, הגשם חלף הלך לו" (שיר השירים ב, יא), "אלכה לי אל הגדלים" (ירמיה ה, ה), "קמו ועברו לכם את נחל זרד" (דברים ב, יג), ורבים ככה". ומבאר הרמב"ן "אבל רבותינו (יומא עב): עשו מדרש במה שאמר הפתוב (דברים י, א) יעשית לך ארון עץ, ויעשה לך שתי חצוצרות כסף" (במדבר י, ב), בעבור שאין המלאכה שלו, והיה ראוי שיאמר כמו שאמר במשכן ואת המשכן תעשה" (שמות כו, א).

במדרש (בראשית רבה כט, ח) מובא: "רבי יהודה ורבי נחמיה. רבי יהודה אומר: לך לך שתי פעמים, אחד מארם נהרים ואחד מארם נחור. רבי נחמיה אומר: לך לך שתי פעמים, אחד מארם נהרים ומארם נחור, ואחד שהפריחו מבין הבתרים והביאו לחרן".

בעל הטורים מפרש: 'לך לך' בגימטריא 100 - כנגד מאה השנים שהיה אברהם - ואז 'ואעשה לגוי גדול'. ופרשו, כאשר נולד יצחק לאברהם, היה אברהם בן מאה שנים. כשנולד יצחק, ה' עשה אותו לגוי גדול. עוד מפרש בעל הטורים שהגימטריא 100 היא רמז למאה שנים הנוספות שיחיה אברהם מאותו רגע. שהרי כשיצא אברהם מחרן, הוא היה בן שבעים וחמש שנים, ואברהם חי עד גיל מאה שבעים וחמש.

מה הקשר בין נסיון זה לעקדת יצחק בה גם מזכר לשון 'לך לך' - 'ולך לך אל ארץ המוריה'?

מפרש האזנים לתורה: ב-'לך לך' של פרשתנו, מתחיל אברהם אבינו את ההיסטוריה של עם ישראל, את הנודדים ממקום למקום, ממדינה למדינה, מארץ לארץ. ה-'לך לך' של עקדת יצחק אף הוא חלק מההיסטוריה של העם היהודי - ההיסטוריה של נסיונות.

במדרש (בראשית רבה לט, ט) מבאר הקשר שבין שתי הפרשות: "אמר רבי לוי: שתי פעמים כתיב 'לך לך' ואין אנו יודעים אי זו חביבה אם השנייה אם הראשונה, ממה דכתיב אל ארץ המוריה הוי השנייה חביבה מן הראשונה. אמר רבי יוחנן: 'לך לך מארצה', מארפכי [מן המחוז] שלך. 'וממולדתך', זו שכונתך. 'ומבית אביך', זו בית אביך. 'אל הארץ אשר אראך'. ולמה לא גלה לו, כדי לחבבה בעיניו וליתן לו שכר על כל פסיעה ופסיעה הוא דעתיה דרבי יוחנן, דאמר ר' יוחנן (בראשית כב, ב) 'ויאמר קח נא את בנה את יחידך', אמר לו: זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו, אמר לו: 'אשר אהבת', אמר לו: ואית תחומין במעיא [וכי יש תחומין במעים שאני יודע איזה מהם אני אוהב יותר? (רש"י)], אמר לו: את יצחק. ולמה לא גלה לו, כדי לחבבו בעיניו ולתן לו שכר על כל דבור ודבור. דאמר רב הונא משם רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי: משהה הקב"ה ומתלא עיניהם של צדיקים ואחר כך הוא מגלה להם טעמו של דבר. כך 'אל הארץ אשר אראך', על אחד ההרים אשר אמר אליך' (בראשית כב, ב) 'וקרא אליה את הקריאה אשר אנכי דבר אליך', (יונה ג, ב) קום צא אל הבקעה ושם אדבר אותך" (יחזקאל ג, כב).

ומסביר האזנים לתורה שמכאן אנחנו יכולים להבין שה-לך לך' השני של אברהם היה יותר חשוב, שכן בהשוואה בין נסיון היציאה 'מארצה וממולדתך ומבית אביך' לבין הנסיון של עקדת יצחק, האחרון קשה יותר.

2. מדוע נכתב בסדר הזה, ההפוך, ולא בסדר ההגיוני: בית אביך, מולדתך, ארצה?

לכאורה ראוי שהסדר יהיה להפך: קדם בית אביך ואז מולדתך ובסוף מארצה. שכן אדם יוצא קדם מבית אביו ואחר כך ממולדתו, ורק אחרי שיצא מביתו וממולדתו, הוא יוצא מארצו.

מפרש בעל הטורים: "אחרון אחרון קשה. 'מארצה', שקשה על האדם לצאת מארצו, וממולדתך, שקשה יותר, ומבית אביך, שקשה יותר".

פרוש אחר, אם היה כתוב בסדר הפוך, לא הייתה כאן אלא מצוה אחת שצוה ה' את אברהם - לצאת מארצה, וכל שאר הצווים הם רק שלבים להשלמת העקר - היציאה מן הארץ. בא הכתוב בסדר הפוך כדי לזכות את אברהם אבינו בשלש מצוות. שכן על ידי הצווי לצאת מ'ארצה', מתקיימת היציאה מ'מולדתך' ו'בית אביך' אלא ודאי שיש מצוה על כל יציאה ויציאה.

וכן באר האור החיים הקדוש: "אחר שאמר 'מארצה', אין מקום לומר 'ממולדתך', כי בצאתו מארצו הנה הוא יוצא גם ממולדתו. אכן הטעם הוא להיות כי בערך צער הפרדה קטן הוא צער פרדתו מארצו מפרדת מולדתו ופרדתו ממולדתו מפרדתו מבית אביו, לזה סדר ההדרגות ממטה למעלה. ולטל שבר על כל פרט ופרט, בדרך אומרו (בראשית כב, ב) 'את בנה' וגו' כי ה' ישתדל להטיב ברוך הוא לאוהביו".

הכלי יקר שואל: "מה היה המקרא חסר אם היה אומר: לך לך אל הארץ אשר אנאך? ולמה הזכיר פרטים אלו: 'מארצה וממולדתך ומבית אביך'? ... נראה לי שהעתיקו הקב"ה מענין לענין בדרך שמחנכין התינוק. כי אולי יהיה קשה עליו לקבל הכל בבת אחת, על כן עשה לו שלש חלוקות והעתיקו אל ענין רביעי. כי מתחלה בקש ממנו לעזוב ארצו וזה שאלה קטנה, יען כי אין לאדם תועלת מארצו יותר מארצות אחרות, כי אם השם והכבוד המדמה שעושין לו במקום שמכירין אותו. וזולת זה אין לו שום עזר וסעד מכל אנשי

3. מדוע לא אמר הקב"ה לאברהם לאן עליו ללכת?

כתב רש"י: "לא גלה לו הארץ מיד, כדי לחבבה בעיניו, ולתת לו שכר על כל דבור ודבור".

במדרש (בראשית רבה לט, ט) מובא: "ולמה לא גלה לו? כדי לחבבה בעיניו ולתן לו שכר על כל פסיעה ופסיעה". כלומר, בצווי של 'לך לך', רצה הקב"ה לתת לאברהם יותר זכויות ושכר. לכן, אם היה בורא עולם מגלה לאברהם אבינו עליו השלום את המקום אליו הוא צריך ללכת, היה אברהם מקבל שכר על עצם המצוה - להגיע לארץ כנען. אולם כאשר הקב"ה לא ציווהו במפורש לאן ללכת, הרי שקבל שכר על כל פסיעה ופסיעה. מאחר וכשאדם יוצא ממקום מסוים למקום אחר, הרי שמקום היעד כבר "גורר" אותו ואליו נשואות רגליו. ברם כאשר לא יודעים לאן הולכים, הרי שיש שכר על כל פסיעה וצעד.

כתב הרמב"ן: "היה נודד והולך מגוי אל גוי ומממלכה אל עם אחר, עד שבא אל ארץ כנען ואמר לו 'לזרעה אתן את הארץ הזאת'. אז נתקיים אל הארץ אשר אראך ואז נתעכב וישב בה. ומה שאמר ויצאו ללכת ארצה כנען, לא להתישב בה, כי עדין לא ידע כי על הארץ ההיא נצטוה, אלא שאחז צדיק דרכו דרך ארץ כנען. כי כן היה בדעתו ובדעת אביו גם מתחלה בצאתם מאור כשדים. ומפני זה אמר ויהי כאשר התעו אתי אלקים מבית אבי' (בראשית כ, יג), כי היה תועה כשה אובד. ויתכן לומר כי אברהם מבראשונה ידע כי ארץ כנען היא נחלת ה' ובה יתן ה' חלקו, והאמין כי אל הארץ אשר אראך ירמוז לו על ארץ כנען, או על כלה, או על אחת מכל הארצות האל, ושם פניו אל כלל ארץ כנען, כי שם הארץ אשר יראנו באמת".

מעשה ברבה הנודע של סלונים, רבי אייזל חריף, שהיה מגדולי דורו שהגיע לישיבת וולוז'ין בכדי לחפש חתן לבתו. נכנס רבי אייזל לבית המדרש ושאל קשיה עצומה, הוא

בדרך זו באר רבי יעקב ניימן זצ"ל את נסיונו של אברהם אבינו עליו השלום: "הקב"ה הורה לאברהם ללכת לארץ כנען ולעזוב את מולדתו ואת בית אביו וזהו אחד הנסיונות שבו נסה ה' את אברהם". לפי המבאר ברש"י, הבטיח הקב"ה לאברהם שהליכה זו תהיה לטובתו ולהנאתו. ואם כן, יקשה: האיה זה נחשב כנסיון? ונראה להסביר שאברהם אבינו נתנסה מאיזה טעם הוא ילך לארץ כנען. האם הוא ילך מתוך אמונה שלמה בה' שצוה עליו ללכת, ללא כל שקולי כדאיות או שמא הצפייה לטובות ההנאה היא שתהיה סבת הליכתו". לפיכך כתוב בהמשך: 'וילך אברהם כאשר דבר אליו ה''. "אהבת התורה של תלמיד ישיבת וולוז'ין שרץ אחרי מרפכתו של רבי אייזל חריף, מתוך רצון אמתי לדעת את התרוץ, מהנה דגמא עבורנו לטהר לבו של אברהם אבינו, שהלך אחרי צווי ה' בלב שלם, בלב המלא אהבה לה".

4. מה הבאור בדברי רש"י "זה שאומרים אלקי יעקב"?

כתב רש"י: "וּאֶעֱשֶׂה לְגוֹי גָדוֹל, זֶהוּ שְׂאוֹמְרִים אֱלֹקֵי אַבְרָהָם; וְאַבְרָכָךָ, זֶהוּ שְׂאוֹמְרִים אֱלֹקֵי יִצְחָק; וְאַגְדִּלָּה שְׁמִי, זֶהוּ שְׂאוֹמְרִים אֱלֹקֵי יַעֲקֹב".

כשיוצא אדם ממקומו למקום אחר, אין שמו מפרסם כמו במקומו. זהו שברך ה' את אברהם וְאַגְדִּלָּה שְׁמִי שמו של אברהם גדל לא רק בכבוד, אלא גם באות נוספת והוחלף מאברהם ל: אברהם. יוצא לפיכך שמנן האותיות בשמות שלשת האבות: אברהם, יצחק, יעקב, הוא 13. כן גם מנן האותיות בשמות ארבעת האמהות הוא 13, שהוא מספר המסמל על י"ג מדות של רחמים. האבות והאמהות פרסמו את שמו של הקדוש ברוך הוא בעולם, ה' אָחַד ושמו אָחַד; גם "אָחַד" בגימטריא 13! ומנן האותיות של שלשת האבות וארבעת האמהות הוא 26, גימטריא של השם המפְרָשׁ.

זהו גם אחד הטעמים לכך שאסור לקרוא לאברהם 'אברם' כדתני במסכת ברכות (יג.) "תני בר קפרא: כל הקורא לאברהם אברם - עובר בעשה, שנאמר: והיה שמה אברהם" כדי שלא יהיה מנין האותיות חסר. מאידך אצל יעקב אבינו עליו השלום, שנאמר בו 'לא יעקב יאמר עוד שמה כי אם ישראל' אין חיוב לקרוא לו 'ישראל' כי אם לא היו קוראים יעקב הרי שמנין האותיות היה מגיע ל-14 ויהיה יתר על החשבון.

וזהו שאמר רש"י, מאחר והגדיל ה' את שמו של אברם לאברהם - 'ואגדלה שמה' - לכן 'זהו שאומרים אלקי יעקב' דוקא ולא אלקי ישראל.

5. פתוב בגמרא (ברכות מ:) "כל ברכה שאין בה הזכרת השם אינה ברכה". אם כן, כיצד פאן אומר הפסוק 'והיה ברכה'?

כתב הפלי יקר: "אתה תהיה מקור הברכות, על ידי שתדבק במקום הקדוש ההוא, אשר ממנו יוצא השפע לכל העולם והוא מקור הברכות, כי מימי הברכות מן המקדש יוצאים ועל ידי דרישת הארץ הקדושה הקב"ה דורש את כל הארצות. נמצא שעל ידי שתדבק במקום שהוא מקור הברכות, תהיה גם אתה מקור לכל הברכות".

ובלשון רש"י נתן להבין באור בדברים: "ואעשה לגוי גדול, זהו שאומרים אלקי אברהם; ואברהם, זהו שאומרים אלקי יצחק; ואגדלה שמה, זהו שאומרים אלקי יעקב". וזו היא הברכה שמזכירים את האבות עם שם ה'.

6. מה הם שבע הברכות שנתן ה' לאברהם? (ראה גם פסוק ג')

לפי המדרש ה' ברח את אברהם פאן בשבע ברכות: (1) 'ואעשה לגוי גדול' - זאת היא הברכה הגדולה מכלן, שה' יעשה את אברהם לגוי גדול; (2) 'ואברהם' - ה' ברח את אברהם בממון - כמו שכתוב 'ואברם כבד מאד'; (3) 'ואגדלה שמה' - הגדיל ה' את שמו מאברם לאברהם; (4) 'והיה ברכה' - שהוא בעצמו יהיה ברכה; (5) 'ואברהם מברכה' - הקב"ה יברך את אלו שמברכים אותו; (6) 'ומקללה אאר' - כל אלו שמבקשים עליו רעה בעצמם יאורו; (7) 'ונברכו בך כל משפחת האדמה' - בזכות אברהם אבינו בלנו ברוכים.